

หลักนิติธรรม : คำแนะนำสำหรับผู้ไ้

หลักนิติธรรม ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน

หลักนิติธรรม ประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน สามเสาหลักของคณะมนตรีแห่งยุโรป เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดและไม่อาจแยกจากกันได้

- ▶ ประชาธิปไตยรับรองว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสาธารณะ
- ▶ สิทธิมนุษยชนคุ้มครองแต่ละบุคคลจากการถูกแทรกแซงเสรีภาพตามอำเภอใจและเกินขอบเขต และเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ▶ รัฐที่ปกครองด้วยหลักนิติธรรมรับรองว่าการใช้อำนาจของรัฐจะถูกกำกับโดยกฎหมายและถูกตรวจสอบ หลัง

กนิติธรรมจะส่งเสริมประชาธิปไตย เพราะเป็นการกำหนดความรับผิดชอบต่อผู้ใช้อำนาจรัฐ เป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ผ่านกระบวนการยุติธรรมที่มีความเป็นอิสระและไม่ลำเอียง และคุ้มครองกลุ่มคนส่วนน้อยจากกฎเกณฑ์ที่ออกโดย เสียงส่วนใหญ่

เพราะเหตุใดสิ่งนี้จึงจำเป็น?

รัฐใดหากปราศจากกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน สิ่งที่จะเกิดความไม่มั่นคงและการใด ๆ ตามอำเภอใจ หลักนิติธรรมคุ้มครองเสรีภาพขั้นพื้นฐานของทุกคน และเป็นรากฐานของประชาธิปไตยสมัยใหม่

หลักนิติธรรมประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน ๕ ประการ

- ▶ **หลักความชอบด้วยกฎหมาย** - บรรดากฎหมายใช้กับทุกคนและกำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจ
- ▶ **หลักความแน่นอนของกฎหมาย** - บรรดากฎหมายมีความชัดเจน สามารถเข้าถึงและคาดการณ์ได้
- ▶ **หลักการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ** – มีกระบวนการตรวจสอบเพื่อป้องกันการใช้อำนาจ ตามอำเภอใจ
- ▶ **หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายและการไม่เลือกปฏิบัติ** – บรรดากฎหมายคุ้มครองทุกคน และบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกันและการเลือกปฏิบัติเป็นสิ่งต้องห้าม
- ▶ **หลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีความเป็นอิสระและไม่ลำเอียง** ทุกคนสามารถปกป้องสิทธิของตนในศาลได้

“เทพีแห่งความยุติธรรม” เป็นภาพประกอบที่วาดโดย Nadine Theuma ศิลปินชาวมอลตา

หลักความชอบด้วยกฎหมาย

กฎหมายใช้บังคับกับทุกคนและกำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจ

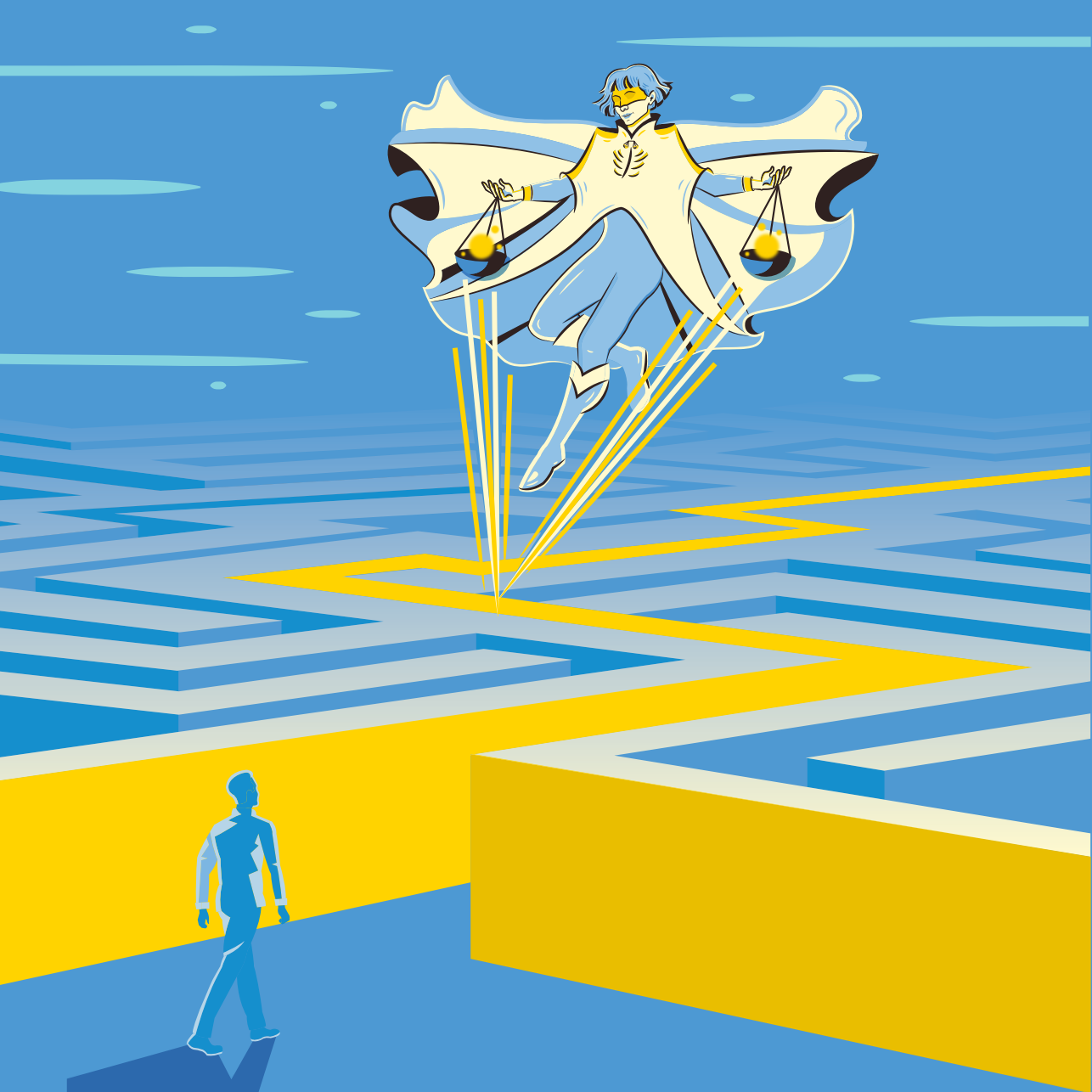
ในรัฐหนึ่งที่ปกครองโดยหลักนิติธรรม บรรดาการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนจะถูกกำกับภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่ตราขึ้นตามกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตย ฝ่ายบริหารไม่สามารถใช้อำนาจของตน และบังคับให้เป็นไปตามเจตจำนงของตนโดยปราศจากขอบเขตหรือการตรวจสอบ

หลักการสำคัญต่าง ๆ

- ▶ การตัดสินใจใด ๆ ต้องกระทำภายในขอบเขตของกฎหมาย
- ▶ กฎหมายต้องตราขึ้นตามกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยที่ชัดเจนและโปร่งใส
- ▶ การตัดสินใจใด ๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐต้องสามารถถูกตรวจสอบโดยฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระ รัฐไม่สามารถ เพิ่มอำนาจที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- ▶ อนุสัญญาและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ รวมถึงคำวินิจฉัยของศาลระหว่างประเทศ ต้องนำมาใช้และปฏิบัติตาม
- ▶ กฎหมายต้องบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทำไมสิ่งนี้จึงจำเป็น?

หากอำนาจไม่ถูกบังคับใช้ภายใต้กรอบกฎหมาย ย่อมมีความเสี่ยงที่จะเกิดการใช้อำนาจโดยไม่ชอบ ตัวอย่างเช่น รัฐบาลหนึ่งสามารถจำกัดเสรีภาพต่าง ๆ ตามที่ตนเห็นสมควร ความชัดเจนและการเคารพต่อกระบวนการตรากฎหมาย ที่ออกตามหลักการประชาธิปไตยเป็นหลักประกันสำหรับความยุติธรรมและความเสมอภาคสำหรับทุกคน

หลักความแน่นอนของกฎหมาย

กฎหมายต้องชัดเจน สามารถเข้าถึงและคาดการณ์ได้

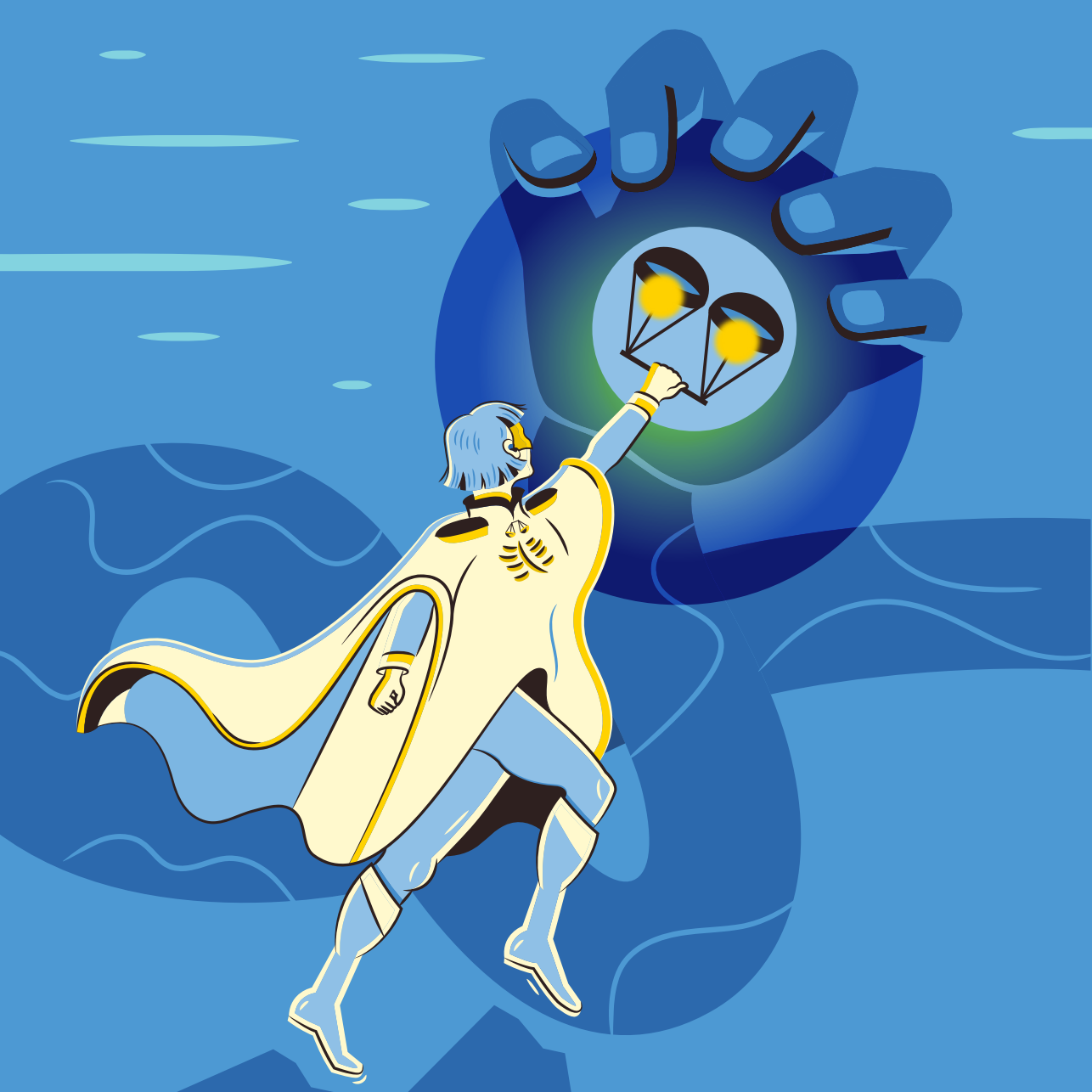
หลักความแน่นอนของกฎหมายจะรับรองว่า กฎหมายมีความชัดเจน สามารถเข้าถึงและคาดการณ์ได้ และไม่บังคับใช้ย้อนหลังในแนวทางที่ทุกคนจะรับรู้สิทธิและหน้าที่ทั้งหลายของตนล่วงหน้า

หลักการสำคัญต่าง ๆ

- ▶ กฎหมายและคำตัดสินของศาลต้องสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้โดยง่าย
- ▶ กฎหมายต้องไม่เปลี่ยนแปลงโดยไม่สามารถคาดการณ์ได้และต้องมีความสม่ำเสมอ
- ▶ บุคคลจะไม่สามารถถูกตัดสินลงโทษในการกระทำที่ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาหรือความผิดในขณะกระทำ

ทำไมสิ่งนี้จึงจำเป็น?

เพื่อให้ทุกคนสามารถกระทำการใดด้วยความมั่นใจ เขาทั้งหลายต้องรู้สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของตนเอง ความเคลือบคลุม และการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความไม่แน่นอนและความไม่มั่นคง และทำให้บุคคลเสี่ยงต่อการถูกลงโทษที่ไม่อาจคาดการณ์ได้

หลักการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ

หลักการตรวจสอบกำหนดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการใด ๆ ตามอำเภอใจ

อำนาจที่มีอย่างไม่จำกัดและไม่ถูกตรวจสอบนำไปสู่ความไม่ยุติธรรม อันตรายของการมีอำนาจโดยเด็ดขาด รวมถึงการตัดสินใจตามอำเภอใจ การคอร์รัปชัน และการปราบปรามทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การเฝ้าติดตาม บุคคลที่เกินขอบเขตโดยมิได้รับอนุญาตจากศาล หรือการควบคุมกำกับสามารถนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ

หลักการสำคัญต่าง ๆ

- ▶ การแบ่งแยกอำนาจ: อำนาจต้องไม่รวมอยู่ในองค์กรเดียว
- ▶ หน้าที่ต้องให้เหตุผล: การตัดสินใจของรัฐต้องชอบธรรมและมีคำอธิบาย
- ▶ การตรวจสอบโดยฝ่ายตุลาการ: การตัดสินใจของรัฐทั้งหมดต้องสามารถถูกโต้แย้งในศาลที่มีความเป็นอิสระ และไม่ลำเอียง

ทำไมสิ่งนี้จำเป็น?

หากปราศจากการตรวจสอบ รัฐบาลสามารถออกคำสั่งตามอำเภอใจ สามารถปิดกั้นฝ่ายตรงข้ามของตน หรือกระทำการข่มขู่เสรีภาพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ หลักนิติธรรมจะช่วยป้องกันมิให้เกิดการละเมิดนั้น ๆ

ความเสมอภาคภายใต้กฎหมายและ การไม่เลือกปฏิบัติ

กฎหมายคุ้มครองทุกคนและถูกบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกัน
และการเลือกปฏิบัติจะกระทำมิได้

หลักนิติธรรมกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่เหมือนกันตามที่กฎหมายกำหนดและ
ไม่ถูกปฏิบัติให้แตกต่างโดยไม่ชอบธรรม

หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายหมายถึง

- ▶ ต้องไม่มีความแตกต่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ในระหว่างบุคคล ไม่ว่าในทางกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมาย
- ▶ ต้องจัดให้มีการคุ้มครองเพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ
- ▶ ทุกคนได้รับการรับรองในสิทธิและหน้าที่ที่เหมือนกัน
- ▶ บุคคลที่ถูกเลือกปฏิบัติต้องสามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้

ความก้าวหน้าที่สำคัญ ตัวอย่าง สิทธิของสตรีในการออกเสียงเลือกตั้ง

ความล่าช้าในการให้สิทธิแก่สตรีในการออกเสียงเลือกตั้งในทวีปยุโรปเป็นตัวอย่างที่สืบเนื่องจากอดีตในการเลือกปฏิบัติ ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศแรกในทวีปยุโรปที่ให้สิทธิแก่สตรีในการออกเสียงในปี ค.ศ. ๑๙๐๖ จนกระทั่งหลังจาก ค.ศ. ๑๙๑๘ สตรีดังกล่าวถึงได้รับการขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรป และครอบคลุมทั้งยุโรป ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ในปัจจุบัน หลักนิติธรรมไม่เพียงแต่คุ้มครองสิทธิของสตรีในการออกเสียง แต่ยังรับรองและส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

หลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีความเป็นอิสระและไม่ลำเอียง

ทุกคนสามารถปกป้องสิทธิของตนในศาลได้

การเข้าถึงองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่มีความเป็นอิสระและไม่ลำเอียงเปิดโอกาสให้บุคคลปกป้องสิทธิของตน ตัวอย่าง ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปวางหลักไว้ว่า การไม่สามารถโต้แย้งในชั้นศาลในการเลิกจ้าง บุคคล หรือการพรากสิทธิในทางทรัพย์สินของบุคคล หรือการห้ามการเข้าถึงบุตรเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ร้อง กระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็วและสามารถเข้าถึงได้เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาสิทธิในความเสมอภาค

หลักการสำคัญต่าง ๆ

- ▶ บุคคลทุกคนมีสิทธิยื่นคำฟ้องต่อศาล และได้รับการประกันสิทธิในองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรมเป็นอิสระ และไม่ลำเอียง
- ▶ คำวินิจฉัยต้องสามารถเข้าถึงและมีเหตุการณ์วินัยคดีที่ชัดเจน
- ▶ คำปรึกษาทางกฎหมายและความช่วยเหลือต้องจัดให้มีแก่บุคคลที่ต้องการ
- ▶ กระบวนพิจารณาคดีต้องรวดเร็วอย่างสมเหตุสมผลและไม่แพง
- ▶ คำวินิจฉัยต้องได้รับการปฏิบัติตาม

ทำไมสิ่งนี้จึงจำเป็น?

หากปราศจากการเข้าถึงความยุติธรรม ประชาชนที่ถูกละเมิดจะไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนเอง รัฐต้องรับประกันความอิสระของศาลและกระบวนการยุติธรรมที่ทุกคนสามารถเข้าถึง

PAX EVAN
TIBI GELI
MAR STA
CE MATVS

หลักนิติธรรมในทางปฏิบัติ

บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ให้ความช่วยเหลือรัฐสมาชิกออกแบบกลไกต่าง ๆ ทางรัฐธรรมนูญเพื่อให้ เกิดการดำเนินการตามหลักนิติธรรมที่จำเป็น คณะกรรมการยังได้จัดทำเครื่องมือ รายการตรวจสอบ หลักนิติธรรม เพื่อใช้ประเมินระดับการนำหลักนิติธรรมไปใช้ประเทศนั้น

รายการตรวจสอบหลักนิติธรรมของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

รายการตรวจสอบหลักนิติธรรม ปี ค.ศ. ๒๐๑๖ แสดงบรรดาองค์ประกอบหลักของหลักนิติธรรม - ความชอบด้วยกฎหมาย ความแน่นอนของกฎหมาย การป้องกันการละเมิดและใช้อำนาจโดยมิชอบ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติในรูปแบบที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน พร้อมรายละเอียดตัวชี้วัดที่กำหนดและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ในการใช้รายการตรวจสอบ รัฐบาล รัฐสภา ภาคประชาสังคม ประชาชน รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศ สามารถประเมินขอบเขตการเคารพหลักนิติธรรมในประเทศนั้น ๆ ว่าเป็นขั้นตอนใด รายการตรวจสอบ ช่วยแสดงให้เห็นจุดอ่อนหรือช่องว่างที่ต้องการให้รัฐดำเนินการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เสนอคำแนะนำต่าง ๆ เพื่อแก้ไขจุดอ่อนและช่องว่างที่เกิดขึ้นนั้น

เราคือใคร

คณะกรรมการการยุโรปเพื่อประชาธิปไตยผ่านกฎหมาย เป็นองค์กรที่ปรึกษาของคณะมนตรีแห่งยุโรป ประกอบด้วยบรรดาผู้เชี่ยวชาญอิสระ

คณะกรรมการการเวนิส จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๙๐ มาจากแนวความคิดของ Antonio La Pergola นักวิชาการอิตาลี ภายหลังจากการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน คณะกรรมการการเวนิสช่วยเหลือประเทศอดีตสังคมนิยมรับเอารัฐธรรมนูญและกระบวนการนิติบัญญัติที่เป็นประชาธิปไตย และต่อมาประเทศเหล่านั้นได้เข้าร่วมคณะมนตรีแห่งยุโรป

ในปัจจุบัน คณะกรรมการการเวนิสช่วยเหลือรัฐสมาชิกในการออกแบบการปฏิรูปรัฐธรรมนูญและกระบวนการนิติบัญญัติให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล การปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะกรรมการการเวนิส ช่วยสนับสนุนกระบวนการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป

พันธกิจ

เมื่อได้รับการร้องขอ และผ่านกระบวนการปรึกษาหารืออย่างมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐองค์กรของรัฐ ผู้มีส่วนได้เสีย และภาคประชาสังคม คณะกรรมการการเวนิสประเมินการปฏิรูปทางรัฐธรรมนูญ และกระบวนการนิติบัญญัติโดยเฉพาะด้านการเลือกตั้งและกระบวนการยุติธรรม และจัดทำคำแนะนำที่ไม่มีผลผูกพันเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิรูป โดยเคารพและการใช้หลักการของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และหลักนิติธรรม และออกแบบระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพและดำเนินการได้จริง

รัฐสมาชิก

คณะกรรมการการเวนิสประกอบด้วย รัฐสมาชิก คณะมนตรีแห่งยุโรป 46 ประเทศ และ 15 ประเทศ จากทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย

ทำไมเวนิส?

คณะกรรมการยุโรปเพื่อประชาธิปไตยผ่านกฎหมายใช้ชื่อ “คณะกรรมการเวนิส” โดยนำมาจากชื่อเมืองที่มีชื่อเสียงในบริเวณลากูนของเมืองเวนิส ประเทศอิตาลี ซึ่งใช้เป็นสถานที่จัดการประชุมครั้งแรกและยังคง ใช้จัดประชุมปีละ ๔ ครั้ง

ค.ศ. 1990 - 2025 - ความสำเร็จต่าง ๆ

ตลอดระยะเวลา ๓๕ ปี ของการก่อตั้งคณะกรรมการเวนิส เป็นผลมาจากความเป็นอิสระ ความไม่ลำเอียง ความเป็นมืออาชีพ และรูปแบบการทำงานที่ปรึกษาหารือภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการเวนิส จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือให้เกิดรัฐธรรมนูญและองค์กรที่เป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะ คณะกรรมการเวนิสได้มีส่วนให้เกิดการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม และเกิดความเข้มแข็งต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ และความอิสระของฝ่ายตุลาการในรัฐสมาชิกนั้น

- ▶ ความเห็นและรายงานเกี่ยวกับการปฏิรูปรัฐธรรมนูญและการตรากฎหมาย จำนวนมากกว่า **1000 ฉบับ**
- ▶ ร่างรัฐธรรมนูญและการปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของคณะกรรมการ จำนวนมากกว่า **50 ฉบับ**
- ▶ ผู้เชี่ยวชาญอิสระทางด้านกฎหมายที่ทำงานร่วมกับคณะกรรมการ จำนวนมากกว่า **200 คน**

เพราะเหตุใดสิ่งเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อเราทุกคน ?

หลักนิติธรรม หมายถึง

ประชาธิปไตยที่มั่นคงและสงบเรียบร้อย

ประชาชนที่เสรีและได้รับการคุ้มครองจากการใด ๆ ตามอำเภอใจ

สังคมที่มีความเป็นธรรมและเท่าเทียมยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ : Nadine Theuma

สงวนสิทธิ์เนื้อหาทั้งหมด
ห้ามแปล ทำซ้ำ หรือเผยแพร่ ส่วนใดของสิ่งพิมพ์นี้
โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร
จากสำนักการสื่อสาร
(F-67075 Strasbourg Cedex หรือ
publishing@coe.int)

ลิขสิทธิ์ภาพถ่ายเป็นของคณะมนตรีแห่งยุโรป
จัดพิมพ์โดยคณะมนตรีแห่งยุโรป
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int

ลิขสิทธิ์ของคณะมนตรีแห่งยุโรป กรกฎาคม ค.ศ. 20

เว็บไซต์ของคณะกรรมการการเวนิส
<http://venice.coe.int>

เอกสารฉบับนี้ศึกษาหลักการสำคัญของหลักนิติธรรม: หลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักความแน่นอน ของกฎหมาย หลักการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย และหลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม หลักการดังกล่าวเป็นรากฐานของประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญต่อการสนับสนุนการปกครองที่มีธรรมาภิบาล การรับรองเสรีภาพของบุคคลและสังคม ที่เป็นธรรม เอกสารฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ รู้จักคณะมนตรีแห่งยุโรป ผ่านงานของคณะกรรมการการเวนิส ในการส่งเสริมรัฐต่าง ๆ ในการยึดหลักมาตรฐานข้างต้น และคุ้มครองพลเมืองจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจ ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็นผู้ทำงานกำหนดนโยบาย นักศึกษาและประชาชน ที่เกี่ยวข้อง คู่มือจะช่วยให้เกิดความเข้าใจว่าเพราะเหตุใดหลักนิติธรรมจึงมีความสำคัญ และช่วยพิทักษ์เสรีภาพทุกคน

MUL

www.coe.int

คณะมนตรีแห่งยุโรปเป็นองค์กรสิทธิมนุษยชนชั้นนำของทวีปยุโรป ประกอบด้วยรัฐสมาชิกจำนวน 46 ประเทศ ซึ่งรวมถึงสมาชิกทั้งหมดของสหภาพยุโรป ในการนี้รัฐสมาชิกคณะมนตรีแห่งยุโรปทุกประเทศได้ลงนาม ในอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การปกครองระบอบประชาธิปไตย และหลักนิติธรรม อีกทั้งยังได้จัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการบังคับใช้อนุสัญญานับนี้ในรัฐสมาชิกด้วย

